

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI
Delegatura w Poznaniu

LPO.411.005.04.2022

Pan
Lesław Lenartowicz
Prezes Zarządu
Centrum Medyczne HCP Sp. z o.o.
ul. 28 czerwca 1956 r. 194
61-485 Poznań

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

I/22/005 Opieka psychiatryczna i psychologiczna nad dziećmi i młodzieżą w województwie wielkopolskim

I. Dane identyfikacyjne

Jednostka kontrolowana	Centrum Medyczne HCP Sp. z o.o., ul 28 czerwca 1956 r. 194, 61-485 Poznań, dalej: CM HCP albo Szpital
Kierownik jednostki kontrolowanej	Lesław Lenartowicz, Prezes zarządu od 21 czerwca 2002 r.
Zakres przedmiotowy kontroli	Zadania w zakresie opieki psychiatrycznej nad dziećmi i młodzieżą.
Okres objęty kontrolą	Lata 2020-2022 ¹
Podstawa prawna podjęcia kontroli	Art. 2 ust. 3 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli ²
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Poznaniu
Kontroler	Joanna Piasecka-Girguś, starszy inspektor kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LPO/160/2022 z 10 października 2022 r. (akta kontroli str. 1-2)

---

¹ Do zakończenia czynności kontrolnych, tj. 17 stycznia 2023 r., z wykorzystaniem dokumentów sprzed tego okresu, istotnych dla kontrolowanej działalności.

² Dz. U. z 2022 r. poz. 623, dalej: ustawa o NIK

II. Ocena ogólna³ kontrolowanej działalności

OCENA OGÓLNA

Utworzenie Oddziału Psychiatrii dla Dzieci i Młodzieży⁴ oraz Poradni Zdrowia Psychicznego dla Dzieci i Młodzieży⁵, których funkcjonowanie zostało objęte finansowaniem ze środków publicznych, miało ograniczyć zagrożenie brakiem wystarczającej liczby łóżek psychiatrycznych dziecięcych w Wielkopolsce i zwiększyć zakres świadczonych usług przez Szpital. Nierozwiązane trudności kadrowe nie pozwoliły jednak na pełną realizację umów zawartych z Wielkopolskim Oddziałem Wojewódzkim Narodowego Funduszu Zdrowia⁶.

W Szpitalu, od początku obowiązywania zawartej z WOW NFZ umowy, tj. od lipca do grudnia 2022 r. nie zapewniono funkcjonowania Poradni dla Dzieci. Szpital nie zgłosił z własnej inicjatywy WOW NFZ problemów kadrowych i faktu nierealizowania umowy w tym zakresie. Niezapewnienie funkcjonowania Izby przyjęć dla dzieci i młodzieży, w zakresie wymaganym rozporządzeniem w sprawie świadczeń gwarantowanych⁷ powodowało, że pacjenci musieli być kwalifikowani do pobytu w Szpitalu przez lekarzy w izbie przyjęć innego szpitala, ulokowanego w innej dzielnicy Poznania. Braki kadrowe wśród lekarzy zatrudnionych w Oddziale Psychiatrii Dzieci i Młodzieży⁸ co najmniej raz skutkowały dopuszczeniem do niezaopatrzenia w leki pacjentów oddziału przez lekarzy oddziału, a także ograniczeniem w dostępie do informacji o stanie zdrowia dzieci dla ich rodziców i opiekunów.

Wpisy we wszystkich poddanych kontroli kartach stosowania przymusu bezpośredniego⁹ wskazują, że przedłużeń stosowania takiego przymusu dokonywali także lekarze nieposiadający do tego uprawnień.

Utworzony w Szpitalu ogród, jako część rekreacyjna dla pacjentów, nie był wyposażony w sprzęty sprzyjające aktywności dzieci i młodzieży i był dostępny dla nich jedynie przez godzinę dziennie.

---

³ Najwyższa Izba Kontroli formułuje ocenę ogólną jako ocenę pozytywną, ocenę negatywną albo ocenę w formie opisowej.

⁴ Dalej: Oddział Psychiatryczny

⁵ Dalej: Poradnia dla Dzieci

⁶ Dalej: WOW NFZ

⁷ Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 19 czerwca 2019 r. w sprawie świadczeń gwarantowanych z zakresu opieki psychiatrycznej i leczenia uzależnień, Dz.U. z 2019, poz. 1285 ze zm.

⁸ Dalej: Oddział psychiatryczny

⁹ Przymus bezpośredni to działanie, które podejmuje się wbrew woli osoby z zaburzeniami psychicznymi. Stosować przymus bezpośredni mogą jedynie uprawnione do tego osoby i stosuje się go wtedy, gdy nie jest możliwe np. uspokojenie danej osoby w inny sposób.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego kontrolowanej działalności

Opis stanu faktycznego

Strukturę organizacyjną zakładu leczniczego; organizację i zadania poszczególnych jednostek lub komórek organizacyjnych określał Regulamin organizacyjny¹⁰. W strukturze nie wykazano funkcjonowania Oddziału Psychiatrycznego i Poradni dla Dzieci, o czym szerzej w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*.

(akta kontroli str. 30-80)

W rejestrze podmiotów wykonujących działalność leczniczą zgłoszone zostały m.in. Oddział Dziennego Pobytu dla Dzieci i Młodzieży¹¹ oraz ww. Oddział Psychiatryczny i Poradnia dla Dzieci. Komórki organizacyjne zostały umiejscowione w Centrum Zdrowia Psychicznego przy CM HCP w Poznaniu.

W kontrolowanym okresie jeden pacjent poniżej 18 roku życia¹² był hospitalizowany w oddziale psychiatrycznym dla dorosłych. W okresie funkcjonowania Oddziału Psychiatrycznego dla Dzieci i Młodzieży wszyscy niepełnoletni pacjenci hospitalizowani byli w dedykowanym dla nich oddziale.

(akta kontroli str. 313)

W okresie objętym kontrolą działalność Spółki w zakresie psychiatrycznej opieki nad dziećmi i młodzieżą podlegały w szpitalu kontroli Konsultanta Wojewódzkiego w Dziedzinie Pielęgniarstwo Psychiatryczne, Sądu Okręgowego w Poznaniu oraz Państwowej Powiatowej Inspekcji Sanitarnej. W sprawozdaniu z kontroli Sądu Okręgowego sformułowano dwa zalecenia, tj. zawiadomienie sądu o wypisaniu pacjenta w trybie art. 35 ustawy z dnia 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego¹³ oraz podejmowanie decyzji w zakresie przedłużania i zatwierdzania przez lekarzy psychiatrów stosowania przymusu bezpośredniego. Stwierdzono bowiem, że przedłużanie przymusu bezpośredniego dokonywane było przez lekarzy nieposiadających specjalizacji w tej dziedzinie, co miało być spowodowane brakami kadrowymi. Ponadto Państwowy Powiatowy Inspektor Sanitarny przeprowadził kontrolę w zakresie funkcjonowania kuchенок oddziałowych nie stwierdzając nieprawidłowości. W protokole kontroli przeprowadzonej przez Konsultanta Wojewódzkiego w dziedzinie pielęgniarstwa psychiatrycznego¹⁴ wskazano, że: zasoby kadrowe Oddziału Psychiatrycznego były niewystarczające, infrastruktura ogrodu nie była dostosowana dla dzieci i młodzieży, brak było wyposażenia w 20 pasów do unieruchomienia dzieci i młodzieży, czterech kasków ochronnych i rękawic koniecznych do zapewnienia bezpieczeństwa podczas unieruchomienia dzieci. W protokole opisano, że w Izbie przyjęć dla dorosłych, stanowiącej także izbę przyjęć dla dzieci i młodzieży, dorośli pacjenci przywożeni przez zespoły ratownictwa medycznego pod wpływem alkoholu, czasami wyrażający myśli samobójcze, „trzeźwieją” na materacach.

W odniesieniu do Oddziału Psychiatrycznego określono m.in. zalecenie dotyczące szkolenia personelu z zakresu komunikowania się z pacjentem młodocianym oraz wskazano na brak procedury związanej z bezpieczeństwem przebywania dziecka w oddziale szpitalnym. Wnioski po kontroli Oddziału Psychiatrycznego dotyczyły: zatrudniania lekarzy w liczbie zgodnej z rozporządzeniem w sprawie świadczeń gwarantowanych, zakupienia brakującego sprzętu (oba wnioski uzasadniono

¹⁰ Uchwała Nr 14/17 Rady Nadzorczej Centrum Medycznego HCP Spółka z .o. z dnia 18 grudnia 2017 r.

¹¹ Przez cały okres objęty kontrolą, dalej: Oddział Dzienny

¹² Powyżej 16 roku życia

¹³ Dz.U. z 2022 r., poz. 2123.

¹⁴ Kontrola przeprowadzona od 10 do 13 października 2022 r., protokół z 12 grudnia 2022 r.

bezpieczeństwem pacjentów) oraz zatrudnienia pracownika socjalnego dedykowanego Centrum Zdrowia Psychicznego HCP. Do zakończenia kontroli NIK, Prezes Szpitala nie udzielił odpowiedzi Konsultantowi informacji o sposobie realizacji zaleceń pokontrolnych. Pełnomocnik ds. Psychiatrii wyjaśniła, że m.in., że pasy, kaski i rękawice ochronne zostały zakupione jeszcze w trakcie trwania kontroli, a w odniesieniu do utworzenia pokoju wyciszeni, że Szpital stara się o dofinansowanie na modernizację Oddziału Dzieci i Młodzieży.

(akta kontroli str. 322-351, 635-643, 1514)

W latach 2020-2022 Szpital nie sporządzał sprawozdań MZ-15 (Sprawozdanie z działalności jednostki leczenia ambulatoryjnego dla osób z zaburzeniami psychicznymi, osób uzależnionych od alkoholu oraz innych substancji psychoaktywnych), MZ-11 (Sprawozdanie o działalności i pracujących w ambulatoryjnej opiece zdrowotnej), MZ-89 (Sprawozdanie o specjalistach pracujących w podmiotach wykonujących działalność leczniczą), o czym szerzej w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*.

(akta kontroli str. 856-857)

Termin utworzenia Oddziału Psychiatrycznego w Szpitalu związany był z likwidacją opieki psychiatrycznej nad dziećmi i młodzieżą w SP ZOZ Wojewódzkim Szpitalu dla Nerwowo i Psychiczenie Chorych „Dziekanka” w Gnieźnie¹⁵. Prezes wyjaśnił, że: „Szpital otrzymał wsparcie od Kliniki Psychiatrii Dzieci i Młodzieży UM im. K. Jonschera w Poznaniu¹⁶. Lekarze z ww. jednostki jako suport chętnie podjęli decyzję o możliwości współpracy i tworzenia Oddziału Psychiatrii Dzieci i Młodzieży w CM HCP¹⁷. Zawarli umowy cywilno-prawne z Prezesem Zarządu do końca miesiąca września 2022 r., z możliwością przedłużenia tych umów do końca 2022 r. Jednakże ze względu na obowiązki dydaktyczne lekarzy z Kliniki Psychiatrii Dzieci i Młodzieży UM im. K. Jonschera w Poznaniu współpraca zakończyła się od miesiąca października 2022 r.”

(akta kontroli str. 674-678)

Liczba zatrudnionych pielęgniarek na oddziale stacjonarnym i oddziale dziennym spełniała wymagania określone w rozporządzeniu Ministra Zdrowia z dnia 19 czerwca 2019 r. w sprawie świadczeń gwarantowanych z zakresu opieki psychiatrycznej i leczenia uzależnień¹⁸.

Łączny wymiar etatu/zatrudnienia lekarzy obu oddziałów nie spełniał wymagań określonych w ww. rozporządzeniu, o czym szerzej w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*.

(akta kontroli str. 644-752)

Liczba zatrudnionych psychologów i psychoterapeutów umożliwiała prowadzenie niezbędnych zajęć¹⁹. Personel posiadał kwalifikacje wymagane określone załączniku nr 8 poz. 3 i 4 w sprawie kwalifikacji wymaganych od pracowników. W Oddziale Psychiatrycznym²⁰ prowadzono m.in. terapię zajęciową w liczbie 121 procedur u 31 pacjentów, interwencję kryzysową w liczbie 238 procedur u 41 pacjentów, terapię grupową w liczbie 170 procedur u 47 pacjentów. Prowadzono także psychoterapię indywidualną w liczbie 183 procedur u 37 pacjentów, a po osiągnięciu celów psychoterapii, była ona kontynuowana w formie psychoterapii podtrzymującej

¹⁵ Dalej: Szpital „Dziekanka”

¹⁶ Dalej: Szpital Kliniczny im. K. Jonschera

¹⁷ Centrum Medyczne HCP Sp. z o.o

¹⁸ Dz.U. z 2019 r., poz. 1285, dalej: rozporządzenie w sprawie świadczeń gwarantowanych.

¹⁹ Listopad-grudzień 2022 r.

²⁰ W okresie od 29 sierpnia do 31 grudnia 2022 r.

w liczbie 72 procedur u 36 pacjentów. Rodziny 12 pacjentów poddane zostały terapii, a także prowadzono poradnictwo narkomanii (trzech pacjentów), poradnictwo w zaburzeniach spowodowanych alkoholem (jeden pacjent), trening behawioralny (dwóch pacjentów), psychoterapię integrującą (pięciu pacjentów). Zajęcia były realizowane w godzinach od 9:00 do 17:00/18:00 w dni powszednie oraz w weekendy²¹ (w zależności od dnia tygodnia godziny ulegały zmianom).

(akta kontroli str. 362, 644-659, 1454)

Pełnomocnik zarządu ds. psychiatrii wyjaśniła, że kryteria doboru obsady pielęgniarek i psychologów oraz psychoterapeutów są ustalane w oparciu o rozporządzenie w sprawie świadczeń gwarantowanych i zalecenia Krajowego konsultanta w dziedzinie pielęgniarstwa pediatrycznego. Na dyżurach Oddziału obsada pielęgniarek wynosiła²² w ciągu dnia (poniedziałek-piątek) cztery pielęgniarki, w porze nocnej – jedna albo dwie na zmianie. W soboty i niedziele obsada pielęgniarek wynosiła w ciągu dnia dwie pielęgniarki, a w porze nocnej jedna albo dwie.

(akta kontroli str. 644-664)

W Oddziale Dziennym w latach 2020-2022 wykonanych zostało łącznie 11 762 procedur, odpowiednio w poszczególnych latach 5 244, 3 250, 3 268. Najczęściej realizowano terapię zajęciową łącznie 4 936 procedur odpowiednio w latach u: 39, 47 i 66 pacjentów), terapię grupową (łącznie 2 704 procedur w poszczególnych latach u: 39, 47 i 65 pacjentów) i psychoterapię indywidualną (łącznie 1 182 procedur odpowiednio u: 33, 44 i 64 pacjentów). Ww. procedury realizowane były w godzinach funkcjonowania Oddziału.

(akta kontroli str. 363-365)

Łącznie trzy osoby z personelu (pielęgniarki) nabyły już uprawnienia emerytalne.

(akta kontroli str. 674-677)

W Oddziale Psychiatrycznym organizowane były szkolenia dla personelu pielęgniarstwa. Do końca 2022 r. przeprowadzono cztery szkolenia na temat przymusu bezpośredniego (19 uczestników), depresji (18 uczestników), wczesnego wykrywania objawów chorobowych (22 uczestników), ustawy o ochronie zdrowia psychicznego (18 uczestników). Na 2023 r. zaplanowanych zostało 12 szkoleń. Pielęgniarka Oddziałowa uzyskała również zgodę na przeznaczenie środków finansowych na objęcie pracowników Oddziału wsparciem superwizyjnym w roku 2023 ze strony zewnętrznych specjalistów w zakresie: superwizji grupowej indywidualnych procesów psychoterapeutycznych, grupy Balinta, superwizji procesów diagnostycznych (pod kątem neuropsychologicznym). Grupami docelowymi mają być psychoterapeuci, psychologowie, lekarze, terapeuci zajęciowi, pielęgniarki). Do 31 grudnia 2022 r. nie objęto superwizją personelu w Oddziale Dziennym, o czym mowa w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*.

(akta kontroli str. 415-424, 839-853)

W okresie od 29 sierpnia do 30 września 2022 r. w Szpitalu liczba łóżek wynosiła 40 (zgłoszonych do NFZ – 30). Średnie wykorzystanie łóżka wyniosło 0,56, a przeciętny pobyt wynosił 13 dni. Niskie wykorzystanie bazy łóżkowej związane było m.in. z początkowym okresem funkcjonowania Oddziału Psychiatrycznego.

(akta kontroli str. 314)

²¹ Badaniem objęto listopad i grudzień 2022 r.

²² W okresie wrzesień-październik 2022 r.

Pacjenci do Oddziału Psychiatrycznego przyjmowani byli na bieżąco na podstawie skierowań wystawionych w Izbie przyjęć Szpitala im. K. Jonschera w Poznaniu i nie prowadzono listy oczekujących, o czym szerzej w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*.

(akta kontroli str. 684-689, 763-766, 1465-1486, 1488-149-1494)

Średni rzeczywisty czas oczekiwania na przyjęcie do Oddziału Dziennego na koniec kolejnych kwartałów 2020 r., wg raportów miał wynosić odpowiednio: 0, 0, 46, 1 dni, w roku 2021: 0, 17, 0 i 0 dni, a w roku 2022 (pierwsze trzy kwartały): 0, 19, 9 dni. Pomimo, że średni czas oczekiwania wynosił 0 dni, w raporcie wykazywani byli pacjenci oczekujący na wizytę, tj. od 2 do 19 pacjentów²³. Kierownik Działu Organizacji i Nadzoru wyjaśnia, że „Kolejki oczekujących dla Oddziału Dziennego dla Dzieci i Młodzieży prowadzone są w systemie MEDIS, natomiast sprawozdawczość i wydruk kolejek do NFZ następuje z systemu KSPPS, na czas wydruku i sprawozdawczości występował błąd synchronizacji kolejek. Dopiero w czerwcu 2022 roku pracownicy firmy zewnętrznej KAMSOFIT usunęli usterkę, kolejne raporty tzn. II i III kwartał 2022 roku wygenerowane zostały prawidłowo.” Nie występowały przypadki pilne.

(akta kontroli str. 366-408, 753-754)

W Oddziale Dziennego Pobytu w latach 2020, 2021, 2022²⁴ udzielono odpowiednio: 43, 50 i 72 świadczeń pacjentom, czas udzielania świadczeń wyniósł odpowiednio: 4 216, 4 145, 4238 osobodni. W Oddziale Psychiatrycznym dla Dzieci i Młodzieży, funkcjonującym od 29 sierpnia 2022 r., wg stanu na 31 października 2022 r. hospitalizowanych było 34²⁵ pacjentów, a łączny czas hospitalizacji w tym okresie wyniósł 579 dni. Wszystkie przyjęcia dotyczyły przypadków pilnych. W Poradni dla Dzieci, w okresie jej funkcjonowania²⁶, nie udzielono świadczeń zdrowotnych ani jednemu pacjentowi, o czym szerzej w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*. Czas hospitalizacji w Oddziale Psychiatrycznym wynosił: do 14 dni – w przypadku 11 pacjentów, od 15 dni do 1 miesiąca – 12 pacjentów, od dwóch do trzech miesięcy ośmiu pacjentów, od czterech do sześciu miesięcy – trzech pacjentów. W latach 2020-2022 łącznie 32 pacjentów leczonych było kilkakrotnie²⁷, tj. dwukrotnie 31 pacjentów, a trzykrotnie jeden pacjent. W Oddziale Psychiatrycznym stwierdzono jeden przypadek powtórnej hospitalizacji. Pacjentka została powtórnie przyjęta po próbie samobójczej.²⁸

(akta kontroli str. 317-319, 425-433, 753, 1473-1476)

W latach 2020-2022 Szpital nie świadczył usług zdrowotnych ponad pierwotny limit określony w umowie z NFZ w żadnym zakresie udzielanych świadczeń w zakresie psychiatrii dla dzieci i młodzieży.

²³ Wydruki przekazanych raportów dot. list oczekujących do Oddziału Dziennego Pobytu dla Dzieci i Młodzieży zawierał następujące informacje: rok 2020 kolejne kwartały: I kwartał - 7 osób oczekujących przy średnim czasie oczekiwania 0 dni, II kwartał - 9 osób przy średnim czasie 0 dni, IV kwartał przy żadnym pacjencie oczekującym średni czas oczekiwania wyniósł 1 dzień. W roku 2021 odpowiednio w poszczególnych kwartałach: 3 pacjentów – o śr. czas oczekiwania, 10 pacjentów – 17 dni oczekiwania, 0 pacjentów i 0 czas oczekiwania, 19 pacjentów – 0 śr. czas oczekiwania. W 2022 r. w pierwszym kwartale 0 dni przy 17 pacjentach.

²⁴ Wg stanu na dzień 31 października 2022 r.

²⁵ Wg stanu na 31 grudnia 2022 r. liczba hospitalizacji wyniosła 75. Czterech pacjentów zostało przyjętych do szpitala lub zatrzymanych na dalszym leczeniu bez zgody na podstawie ustawy o ochronie zdrowia psychicznego, dwóch było hospitalizowanych w ramach psychiatrii sądowej wobec których sąd postanowił o zastosowaniu odpowiedniego stopnia zabezpieczenia.

²⁶ Zgodnie z umową z NFZ Poradnia miała udzielać świadczeń dzieci i młodzieży od 1 lipca 2022 r.

²⁷ Wg stanu na 18 listopada 2022 r.

²⁸ Wg stanu na 18 listopada pacjentka była w trakcie hospitalizacji. 21 listopada została ponownie przyjęta do Oddziału Psychiatrycznego

W latach 2020-2022 wystąpiło sześć odmów przyjęcia pacjenta do Oddziału Dziennego. Powodami odmowy był brak wskazań do przyjęcia na oddział (pacjent został skierowany do poradni leczenia uzależnień – jeden przypadek), deklarowane przez pacjenta zamiary samobójcze (pacjent skierowany do Kliniki Psychiatrii w Poznaniu – jeden przypadek), brak celów terapeutycznych (odmowa przez pacjenta – jeden przypadek), w dwóch przypadkach pacjenci sami zrezygnowali.

(akta kontroli str. 757-761)

W obu oddziałach dla dzieci i młodzieży prowadzono zajęcia edukacyjne dla pacjentów, których realizację zapewniał Zespół Szkół Specjalnych nr 111 w Poznaniu. W dokumentacji medycznej pacjentów znajdowała się dokumentacja potwierdzająca dotychczasową (przed hospitalizacją) edukację pacjenta, a w przypadku pacjenta wypisanego – dokument potwierdzający zrealizowany zakres edukacji w Szpitalu.

W dokumentacji medycznej siedmiu pacjentów znajdowała się również korespondencja prowadzona przez Ordynatora Oddziału Psychiatrycznego z sądami rejonowymi dotyczącymi oceny stanu zdrowia, „rokowań na wyleczenie”, a także ustalenia przez sądy docelowego miejsca pobytu po zakończonej hospitalizacji.

(akta kontroli str. 434, 1511-1514)

Z korespondencji tej wynikało, że co najmniej czterech pacjentów było hospitalizowanych pomimo ustania wskazań do jej kontynuacji. W przypadku jednego z nich²⁹ co najmniej od października 2022 r. ustały przyczyny hospitalizacji dla danego pacjenta. Pacjent przebywał w Szpitalu na podstawie postanowienia Sądu, a jego hospitalizacja trwała bez przerw ponad rok, tj. od 15 grudnia 2021 r.³⁰ Lekarze Oddziału Psychiatrycznego trzykrotnie zwracali się do sądu o podjęcie decyzji odnośnie miejsca zamieszkania dziecka.³¹ W korespondencji wskazywano sądom ustanie wskazań do hospitalizacji i negatywny wpływ przedłużających się spraw sądowych i ciągłego (nieuzasadnionego) przebywania w Szpitalu na stan psychiczny pacjenta. Z uwagi na trudną sytuację rodzinną wskazywano osobę spokrewnioną, która wyraża wolę zaopiekowania się pacjentem. Do dnia zakończenia czynności kontrolnych NIK, tj. do 17 stycznia 2023 r. do Szpitala nie wpłynęła odpowiedź z Sądu, a pacjent nadal przebywał na Oddziale Psychiatrycznym.

(akta kontroli str. 435, 437, 479-482)

W przypadku innego pacjenta przebywającego w warunkach szpitalnych od 17 stycznia 2022 r.³² korespondencja prowadzona zarówno przez Ordynatora Oddziału Psychiatrycznego jak i pracownika socjalnego Szpitala dotyczyła umieszczenia w domu pomocy społecznej. Pracownik socjalny wyjaśniła, że „sytuacja

---

²⁹ Księga główna 34799/22

³⁰ Pacjent został przyjęty 29 sierpnia 2022 r. do Oddziału Psychiatrycznego ze Szpitala „Dziekanka”, w którym był hospitalizowany w okresie od 15 grudnia 2021 r. do 29 sierpnia 2022 r.

³¹ Już 6 września 2022 r. (siedem dni po przyjęciu pacjenta do Oddziału Psychiatrycznego) lekarz Oddziału Psychiatrycznego zwróciła się do Sądu Rejonowego IV Wydział Rodzinny i Nieletnich Poznań – Stare Miasto o wskazanie miejsca, do którego należy przekazać pacjenta po ustaniu wskazań do hospitalizacji. Po upływie miesiąca pismem z 20 października 2022 r. Ordynator Oddziału ponownie zwróciła się do Sądu z prośbą o podjęcie decyzji w sprawie wyznaczenia miejsca do którego należy przekazać pacjenta wraz z informacją o ustaniu wskazań do hospitalizacji. W piśmie zawniosowała także o wgląd w sytuację rodzinną z uwagi na stwierdzone przez personel Szpitala problemy rodzinne (ojciec neguje potrzeby dziecka, jest w konflikcie z babcią dziecka, z którą pacjent jest emocjonalnie związany). Stwierdzono, że nie stwierdzono cech demoralizacji, a problemy emocjonalne chłopca wynikają przede wszystkim z trudnej sytuacji rodzinnej, w tym śmierci matki). Po upływie niemal dwóch miesięcy Sąd wniósł o przekazanie informacji o stanie zdrowia pacjenta i diagnozy oraz przewidziany czas hospitalizacji i dalszego leczenia (po przekazaniu sprawy do aktualnie właściwego Sądu Rejonowego) W odpowiedzi pismem z 22 grudnia 2022 r. Ordynator oddziału trzeci raz poprosiła sąd o wydanie decyzji odnośnie miejsca zamieszkania dziecka podkreślając, że przedłużające się sprawy sądowe negatywnie wpływają na stan psychiczny dziecka oraz wskazując osobę spokrewnioną z pacjentem, która chętnie zaopiekuje się dzieckiem

³² Pacjent został przyjęty 29 sierpnia 2022 r. do Oddziału Psychiatrycznego ze Szpitala „Dziekanka”, w którym hospitalizacja trwała od 17 stycznia 2022 r.

danego pacjenta jest wielowymiarowo trudna. Pacjent wcześniej przebywał już w domu pomocy społecznej³³, jednak z powodu długotrwałej hospitalizacji, został skreślony z listy jego mieszkańców. Sytuacja ta spowodowała konieczność uruchomienia ponownie procesu uzyskania skierowania do DPS oraz decyzji o umieszczeniu w nim. Warto nadmienić, że pacjent w styczniu 2023 r. stanie się pełnoletni, a to spowoduje zmianę sytuacji prawnej jak i medycznej. Jeżeli do tego czasu nie zostanie mieszkańcem DPS dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych intelektualnie, co zmusi to wszystkie strony postępowania do rozpoczęcia nowych procedur, tym razem dla osoby dorosłej wymagającej umieszczenia w DPS. Obecnie zatem jako szpital czekamy na wydanie decyzji o skierowaniu i umieszczeniu pacjenta w DPS.” Pacjent w dniu zakończenia czynności kontrolnych NIK miał zostać pacjentem oddziału psychiatrycznego dla dorosłych Szpitala.

(akta kontroli str. 434, 506, 508, 513-515, 526-527)

W przypadku dwóch pacjentów³⁴ z korespondencji z sądem wynikało, że co najmniej od 10 października 2022 r. i 26 października 2022 r. ustały wskazania do ich hospitalizacji. Pacjenci ci zostali wypisani ze Szpitala dopiero odpowiednio: po upływie miesiąca, tj. 4 listopada 2022 r. oraz ponad półtora miesiąca, tj. 15 grudnia 2022 r. Wynikało to z konieczności ustalenia miejsca kontynuacji leczenia w ośrodkach dedykowanych schorzeniom.

(akta kontroli str. 1517)

W Szpitalu Oddział Psychiatryczny był jedyną komórką organizacyjną o profilu pediatrycznym. Z uwagi na powyższe w przypadku konieczności konsultacji ze specjalistami w innej dziedzinie niż psychiatrycznej, pacjenci byli w zależności od potrzeb konsultowani w Szpitalu Klinicznym w Poznaniu (czerech pacjentów³⁵). W przypadku badań obrazowych albo badań EEG głowy były one wykonywane z wykorzystaniem zasobów własnych Szpitala.

(akta kontroli str. 607-608)

U jednego pacjenta hospitalizowanego nieprzerwanie od roku³⁶ konieczna była ekstrakcja zęba. Świadczenia stomatologiczne zostały wykonane w Szpitalu (pacjent powyżej 16 roku życia). Z dokumentacji medycznej wynikało, że u pacjenta wystąpiło przewlekłe zapalenie oszębnej, ropień dziąsłowy, a także stwierdzono ubytek korony poddziąsłowy. Ekstrakcja zęba została wykonana 12 grudnia 2022 r. Z dokumentacji wynikało, że pacjent zgłaszał bóle zęba co najmniej od 31 października 2022 r., a lekarze dyżurujący byli wzywani do pacjenta z powodu m.in. częstych krwotoków z nosa i odpluwania podbarwionej krwią płwociną. W zakresie objęcia opieką medyczną, w tym profilaktyczną pacjentów długotrwanie hospitalizowanych w Oddziale Psychiatrycznym Kierownik Centrum Zdrowia Psychicznego Szpitala wyjaśniła, że: „lekarz prowadzący pacjenta małoletniego, gdy zachodzi potrzeba konsultacji specjalistycznych kieruje pacjenta na konsultację wewnętrzną w Centrum Medycznym HCP Sp. z o.o. lub zewnętrzną do placówki, z którą posiadamy podpisaną umowę w tym zakresie”.

NIK wskazuje, że w przypadku długotrwałej hospitalizacji pacjenci, w szczególności znajdujący się w Szpitalu na podstawie postanowienia sądu, nie mają możliwości uzyskania opieki profilaktycznej we własnym zakresie.

(akta kontroli str. 509-512, 1509-1510)

---

³³ Dalej: DPS

³⁴ Nr księgi głównej 38725/22, 34804/22

³⁵ Do 23 grudnia 2022 r. – trzy konsultacje chirurgiczne i jedna dot. RTG płuc.

³⁶ Pacjent został przyjęty 29 sierpnia 2022 r. do Oddziału Psychiatrycznego ze Szpitala „Dziekanka”, w którym hospitalizacja trwała od 17 stycznia 2022 r.

W okresie objętym kontrolą w Oddziale Psychiatrycznym zastosowano 15 razy przymus bezpośredni w postaci unieruchomienia czterokończynowego. Czas zastosowanego przymusu wynosił od 14 do 62,5 godziny (dwa dni i 14,5 godziny), w tym w pięciu przypadkach przymus trwał powyżej 24 godzin. U żadnego z pacjentów przymus nie został powtórnie zastosowany. Z wpisów w kartach przymusu bezpośredniego wynikało, że przedłużenia jego zastosowania (trzeci i kolejne) dokonywali lekarze niebędący lekarzami psychiatrami, o czym szerzej w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*.

(akta kontroli str. 609-613)

W okresie objętym kontrolą przymus bezpośredni był zastosowany wyłącznie w godzinach popołudniowych i nocnych, podczas nieobecności lekarza Oddziału Psychiatrycznego. W odniesieniu do przyczyn występującej reguły Pełnomocnik Zarządu ds. Psychiatrii wyjaśniła, że „wiąże się to ze zmęczeniem psychicznym pacjenta młodocianego, który jest zajęty różnymi czynnościami w godzinach rannych, np. obowiązek szkolny, działania psychoedukacyjne, działania terapii zajęciowej, rozmowy z lekarzami, psychologiem. Zachowania agresywne, szczególnie w godzinach popołudniowych i wieczornych, mogą być reakcją obronną na zagrożenie psychiczne lub fizyczne ze strony pacjentów, rówieśników, personelu, itp., problemy w szkole (...), reakcją wyuczoną na podstawie obserwacji i naśladowania innych, niskie poczucie własnej wartości, nowe stresujące sytuacje, z którymi dziecko nie potrafi sobie poradzić – hospitalizacja. Zaplanowane są działania edukacyjne oraz treningi wyciszające dla dzieci i młodzieży, szczególnie w godzinach popołudniowych. Potrzebna do działań jest również sala, pokój wyciszeń z salą sensoryczną. Szpital stara się o dofinansowanie z funduszy Ministerstwa Zdrowia na doposażenie Oddziału Psychiatrycznego.”

(akta kontroli str. 609-613, 796-797)

Pacjenci na Oddziale Psychiatrycznym mieli możliwość kontaktowania się z rodziną i innymi osobami telefonicznie oraz podczas odwiedzin. Odwiedziny odbywały się w cztery dni tygodnia w godzinach popołudniowych. Wejście na oddział odbywał się wg kolejności przybycia osoby odwiedzającej. W momencie zakończenia jednych odwiedzin i zwolnienia się miejsca, wchodziła kolejna osoba odwiedzająca. Odwiedziny odbywały się w stołówce Oddziału. Dla pacjentów wydzielony był jeden telefon z odrębnym numerem telefonu. Aparat telefoniczny był bezprzewodowy, co umożliwiało pacjentom prowadzenie rozmów w ustronnym/intymnym miejscu. Regulamin Oddziału Psychiatrycznego w ramowym harmonogramie dnia przewidywał godziny, w których pacjenci mogli prowadzić rozmowy telefoniczne. Pielęgniarka oddziałowa wyjaśniła, że pacjenci mają możliwość korzystania z telefonu wg potrzeb.

(akta kontroli str. 647-655, 678-679)

W okresie od 29 sierpnia do 30 listopada 2022 r. jedna pacjentka skorzystała z przepustki w związku z koniecznością uczestnictwa w rozprawie sądowej. Umożliwienie korzystania z przepustki wymagało wyrażenia zgody przez Prezesa Zarządu. Pełnomocnik Zarządu ds. Psychiatrii wyjaśniła, że pacjentom są udzielane przepustki ze względów losowych typu: pogrzeby, komunie, chrzciny, sprawy sądowe. Przepustki autoryzowane są przez lekarzy leczących pacjentów w Oddziale. Przebywanie poza oddziałem przerywa proces terapeutyczno-dydaktyczny (...). Ze względów epidemiologicznych/wszawica, zakażenia grypą lub inne choroby zakaźne pacjenci również nie opuszczają Oddziału.” Ordynator Oddziału zeznała, że: „Lepiej, żeby Prezes wiedział jaka jest organizacja pracy na oddziale stacjonarnym. Wcześniej, (...), Kierownik Centrum Zdrowia Psychiatrycznego³⁷ i epidemiolog

---

³⁷ Pełnomocnik Zarządu ds. Psychiatrii

Szpitala nie zgadzała się na przepustki. Chciałam mieć zgodę kogoś nadrzędnego w tej decyzji”.

W okresie objętym kontrolą nie stwierdzono przypadków samowolnego oddalenia się z Oddziału Psychiatrycznego.

(akta kontroli str. 680, 1617-1620)

W okresie funkcjonowania Oddziału Psychiatrycznego³⁸ trzech pacjentów dokonało samookaleceń.

(akta kontroli str. 1621-1623, 1487)

Dyrektor Departamentu ds. Zdrowia Psychicznego Biura Rzecznika Praw Pacjenta wyjaśnił, że w latach 2020-2022 w Biurze Rzecznika Praw Pacjenta na stanowisku Rzecznika Praw Pacjenta Szpitala Psychiatrycznego w województwie wielkopolskim zatrudnione były dwie osoby. Jeden Rzecznik pełnił funkcję od 11 września 2019 r. do 21 października 2022 r., jednakże z uwagi na długotrwałą nieobecność (od 11 września 2019 r. do 21 października 2022 r.) na zastępstwo został zatrudniony drugi Rzecznik (od 12 kwietnia 2022 r. do 23 lipca 2022 r.). „W okresie absencji Rzecznika w podmiocie leczniczym Centrum Medyczne HCP sp. z o.o. sprawy prowadzone były w zastępstwie przez innych Rzeczników Praw Pacjenta Szpitala Psychiatrycznego oraz przez Centralę Biura.” Informacje dotyczące przedmiotu skarg zostały zawarte w opisie nieprawidłowości w dalszej części wystąpienia.

Informacje o danych kontaktowych Rzeczników umieszczone były na terenie Centrum Zdrowia Psychicznego, w tym na Oddziale Psychiatrycznym oraz Oddziale Dziennym.

(akta kontroli str. 1624-1630)

Ze skarg złożonych do Rzecznika Praw Pacjenta wynikało, że rodzice/opiekunowie prawni pacjentów Oddziału Psychiatrycznego nie mogli skontaktować się z żadnym lekarzem na Oddziale w celu uzyskania informacji o stanie zdrowia swojego dziecka. Co więcej sam Rzecznik miał problem z odnalezieniem lekarzy na Oddziale³⁹.

(akta kontroli str. 880-883, 693-699, 678-679, 506, 509-510)

W latach 2020-2022 (do 30 września) Spółka uzyskała środki finansowe związane z realizacją działalności związanej z opieką psychiatryczną nad dziećmi i młodzieżą w ramach kontraktów zawartych z Wielkopolskim Oddziałem Wojewódzkim Narodowego Funduszu Zdrowia (dalej: WOW NFZ) odpowiednio [REDAKTOWANE].⁴⁰ Ponadto w ramach projektu Zapewnienie zintegrowanych środowiskowych form opieki zdrowotnej i społecznej osobom z zaburzeniami psychicznymi na terenie Miasta Poznania Szpital uzyskał dofinansowanie ze środków programu operacyjnego RPWP.00.00.00. Wielkopolski Regionalny Program Operacyjny nalata 2014 – 2020 w kwocie 2 523 062,55 zł (w latach 2018-2022).

(akta kontroli str. 312)

W Szpitalu nie analizowano kosztów prowadzenia działalności w zakresie opieki psychiatrycznej dzieci i młodzieży, w poszczególnych zakresach świadczeń opieki psychiatrycznej dla dzieci i młodzieży.

³⁸ Do 21 listopada 2022 r.

³⁹ Rzecznik wskazał, że personel Oddziału Psychiatrycznego wyjaśnił, że ordynatora nie ma z pewnych przyczyn, ale jest lekarz, który jest „dochodzący” z innego oddziału, na kilka godzin, jednakże jest on w okresie wypowiedzenia. W konsekwencji Rzecznik podjął kontakt z Prezesem Szpitala. Uzyskał informację, że „współpraca z Kliniką nie udała się, dlatego teraz Szpital w inny sposób zabezpiecza pacjentów, na tyle ile mogą. Prezes poinformował Rzecznika, iż chciałby otworzyć w Oddziale miejsca dla lekarzy specjalizujących się w psychiatrii dzieci i młodzieży i prosi o pomoc w kontakcie z Konsultantem Krajowym Psychiatrii Dzieci i Młodzieży.

⁴⁰ NIK dokonała anonimizacji ze względu na ochronę tajemnicy przedsiębiorstwa (art. 5 ust. 2 ustawy z dnia 6 września 2001 r. o dostępie do informacji publicznej - Dz. U. z 2022 r. poz. 902).

(akta kontroli str. 856-857)

W latach 2020-2022 wartość rzeczywista udzielonych świadczeń w Oddziale Dziennym wyniosła odpowiednio: 145 897 zł, 211 179 zł, 410 371 zł. Natomiast Oddziału Psychiatrycznego w okresie jego działalności (29 sierpnia-31 grudnia 2022 r.) wartość świadczeń wykonanych wyniosła 1 235 063 zł. W Poradni dla Dzieci nie zrealizowano żadnych świadczeń.

(akta kontroli str. 755-756)

Zaewidencjonowane koszty poniesione przez ww. komórki w latach 2020-2022 (do 30 listopada) wyniosły w Oddziale Dziennym odpowiednio 528 095 zł, 208 580 zł, 475 029,69 zł, a w Oddziale Psychiatrycznym 236 961 zł (rok 2022).

(akta kontroli str. 755-874)

Warunki techniczne Oddziału Psychiatrycznego, Oddziału Dziennego umożliwiały udzielanie świadczeń pacjentom. Z uwagi na potrzeby w zakresie prowadzenia psychoterapii i rozmów m.in. z psychologami, wykorzystywane były dostępne aktualnie pomieszczenia, w tym gabinet lekarski, ordynatora, stołówka. Istniejący w Oddziale psychiatrycznym jeden gabinet psychologiczny nie był wystarczający do realizowania terapii. Dla chłopców będących pacjentami Oddziału Psychiatrycznego przeznaczona była jedna toaleta połączona z prysznicem – dostosowana dla osób z niepełnosprawnościami. Pełnomocnik Zarządu ds. Psychiatrii wyjaśniła, że wynika to z tymczasowości wykorzystania oddziału, dotychczas przeznaczonego jedynie dla mężczyzn. Sanitariaty dla dziewcząt zapewniały intymność (toalety i kabiny prysznicowe posiadały drzwi).

Wydzielony odcinek Izby przyjęć dla dzieci i Młodzieży (wydzielone dwa pomieszczenia dla dzieci i młodzieży i jedno wspólne z dorosłymi) w rzeczywistości był połączony z Izbą przyjęć dla dorosłych i stanowił jedną przestrzeń. Na sytuację tą zwrócił również Konsultant Wojewódzki w dziedzinie pielęgniarstwa psychiatrycznego w protokole kontroli, o czym mowa na początku wystąpienia pokontrolnego.

Prezes Zarządu wyjaśnił, że „Oddział Psychiatryczny został tymczasowo zlokalizowany w pomieszczeniach Oddziału Psychiatrycznego Męskiego w związku z prowadzonymi pracami, które mają ulepszyć infrastrukturę miejsca docelowego dla oddziału dla małoletnich. NFZ po zapoznaniu się z naszymi możliwościami lokalowymi zaakceptował umieszczenie pacjentów małoletnich w miejscu oddziału dla dorosłych. Jednakże CZP HCP chcąc wyjść naprzeciw oczekiwaniom małoletnich pacjentów i ich rodzin i podążając za stanowiskiem Konsultanta Krajowego do spraw psychoterapii dzieci i młodzieży, postanowiło utworzyć dedykowane pomieszczenia, m.in. pokój wyciszenia, salka do nauki, bezpieczną izolatkę, pokój terapeutyczny. Trwające prace remontowe mają także zapewnić małoletnim pacjentom komfortową przestrzeń w postaci m.in. cieplej kolorystyki ścian. Przewidywany czas zakończenia prac oraz przeniesienia Oddziału Psychiatrycznego to przełom listopada i grudnia. Jednak w przypadku opóźnienia prac małoletni pacjenci zostając w obecnym miejscu mają zapewnione odpowiednie warunki zaakceptowane przez Narodowy Fundusz Zdrowia.”⁴¹ Na dzień zakończenia czynności kontrolnych, tj. 17 stycznia 2023 r. Oddział Psychiatryczny nie został przeniesiony do „docelowej” lokalizacji.

(akta kontroli str. 877-883, 1518-1612.)

Ogród Centrum Zdrowia Psychicznego dostępny był dla pacjentów całego Centrum, w tym dzieci i młodzieży. Korzystanie dla tej grupy pacjentów zostało przewidziane

⁴¹ Pełnomocnik Zarządu ds. Psychiatrii wyjaśniła, że „W związku z uruchomieniem Oddziału Psychiatrycznego dla Dzieci i Młodzieży w CM HCP w pomieszczeniach Oddziału Psychiatrycznego dla Dorosłych, konieczne było zmniejszenie bazy łóżkowej dla przyjmowanych pacjentów dorosłych o 45 miejsc. Sytuacja ta poskutkowała brakiem miejsc męskich w CM HCP, szczególnie w okresie okołoswiątecznym 2022/2023. ZRM rozlokowały mężczyzn w całej Wielkopolsce w szpitalach psychiatrycznych dla dorosłych.

przez godzinę dziennie, tj. pomiędzy 16:00 a 17:00. W harmonogramie dnia Oddziału Psychiatrycznego nie przewidziano wyjścia do ogrodu. W ogrodzie nie umieszczono sprzętów dedykowanych dzieciom i młodzieży czy innych sprzyjających aktywności na świeżym powietrzu. W ogrodzie znajdowała się niska roślinność, ławki wykonane z palet oraz śmietniki. Pełnomocnik Zarządu ds. Psychiatrii wyjaśniła, że planowane jest umieszczenie siłowni w ogrodzie, powiększenie ogrodu o przestrzeń obecnie wykorzystywaną jako parking znajdujący się za ogrodzeniem. W odniesieniu do niezaplanowania w harmonogramie dnia Oddziału Psychiatrycznego zajęć na świeżym powietrzu Pełnomocnik Zarządu ds. Psychiatrii w złożonych wyjaśnieniach nie odniosła się do tego zagadnienia i wyjaśniła zasady korzystania z ogrodu przez Pacjentów Oddziału Dziennego.

(akta kontroli str. 647-660, 875-876, 700-744)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

1. Struktura organizacyjna określona w obowiązującym regulaminie organizacyjnym, wprowadzonym w 2017 r. nie obejmowała Oddziału Psychiatrycznego dla Dzieci i Młodzieży oraz Poradni dla Dzieci funkcjonujących w latach 2020-2022. Było to niezgodne z art. 24 ust. 1 pkt 3 ustawy z dnia 15 kwietnia 2011 r. o działalności leczniczej⁴². Zarząd Spółki uchwałą z 31 sierpnia 2021 r. postanowił zaktualizować obowiązujący regulamin organizacyjny i w § 5 ust. 1 pkt 5 regulaminu przewidziano funkcjonowanie Centrum Zdrowia Psychicznego przy Centrum Medycznym HCP, w którym w rzeczywistości funkcjonują ww. komórki organizacyjne, jednak uchwała ta nie uzyskała pozytywnej opinii Rady Nadzorczej Spółki.

Pełnomocnik Zarządu ds. Psychiatrii wyjaśniła, że obecnie obowiązuje regulamin organizacyjny z 17 listopada 2022 r., który został pozytywnie zaopiniowany podczas posiedzenia Rady Nadzorczej 19 grudnia 2022 r. Zapisy Regulaminu uwzględniają rzeczywistą strukturę organizacyjną podmiotu na grudzień ubiegłego roku”.

(akta kontroli str. 30-111, 886-888)

2. Szpital nie spełnił wymagań określonych w rozporządzeniu w sprawie świadczeń gwarantowanych określonych w załączniku nr 8 oraz umowach zawartych z WOW NFZ poprzez:

- a. Niezatrudnienie żadnego lekarza ani innego personelu świadczącego usługi medyczne przez cały okres działalności Poradni dla Dzieci, tj. od 1 lipca do 31 grudnia 2022 r., co uniemożliwiło udzielanie świadczeń dzieciom i młodzieży. Lekarz zadeklarowany w NFZ jako świadczący usługi w Poradni dla Dzieci nie miał świadomości o zgłoszeniu jego osoby. W korespondencji z NFZ, prowadzonej już podczas kontroli NIK, Szpital wskazał, że Poradnia dla Dzieci miała charakter konsultacyjny. NFZ wezwał Szpital do niezwłocznego podjęcia działań i udzielanie świadczeń w Poradni w sposób i w warunkach odpowiadającym wymogom. W konsekwencji Szpital wystąpił do NFZ o zawieszenie pracy poradni dla dzieci od 1 do 31 stycznia 2023 r.

(akta kontroli str. 319, 682-1494, 1072-1077, 1497-1498, 1501-1502, 1507-1508)

Pełnomocnik ds. Psychiatrii wyjaśniła, że Poradnia dla Dzieci zgodnie z wcześniejszymi ustaleniami i przekazywanym opisem była traktowana jako obszar konsultacyjny, na zewnątrz deklarowaliśmy listę kolejkową.”

⁴² Dz.U. z 2022 r., poz. 633 ze zm.

NIK wskazuje, że w załączniku nr 8 do rozporządzenia w sprawie świadczeń gwarantowanych określono świadczenia udzielane w poradni zdrowia psychicznego, wśród których nie ma konsultacji.

- b. Niezatrudnienie w okresie październik-grudzień 2022 r., w Oddziale Dziennym i Oddziale Psychiatrycznym lekarzy w wymiarze wymaganym ww. rozporządzeniem oraz w wymiarze zgłoszonym do WOW NFZ⁴³.

Zawarte z dwoma lekarzami umowy o udzielanie świadczeń zdrowotnych nie określały wymiaru zatrudnienia w poszczególnych komórkach organizacyjnych Szpitala. W przypadku umowy zawartej z Ordynatorem Oddziału Psychiatrycznego (jednocześnie pełniącej funkcję Ordynatora Oddziału Dziennego) określono wymiar świadczonych usług, tj. minimum 16,5 godziny tygodniowo (3 razy w tygodniu po 5,5 godziny). Jednocześnie norma ta dotyczyła świadczeń udzielanych zarówno w Oddziale Psychiatrycznym jak i w Oddziale Dziennym. Zgłoszona do WOW NFZ liczba godzin pracy Ordynatora wynosiła łącznie 47,5 godzin tygodniowo, tj. 28,5 godzin tygodniowo w Oddziale Psychiatrycznym i 19 godzin w Oddziale Dziennym. Ewidencja godzin udzielania świadczeń przez Ordynatora Oddziału Psychiatrycznego w okresie październik-grudzień potwierdziła, że lekarz ten świadczył usługi w łącznym wymiarze 16,5 godzin tygodniowo (66 godzin miesięcznie) w obu oddziałach, czyli o 31 godzin mniej niż w zgłoszeniu do WOW NFZ.

W przypadku zastępcy ordynatora Oddziału Psychiatrycznego dla Dzieci i Młodzieży⁴⁴, godziny wykazanych świadczeń zrealizowanych w Oddziale Psychiatrycznym, w miesiącach listopad-grudzień 2022 r., były tożsame z godzinami pracy stanowiącymi realizację umowy o pracę w Oddziale Podwójnej Diagnozy i Leczenia Uzależnień Szpitala. Umowa z zastępcą ordynatora Oddziału Psychiatrycznego nie określała wymaganej liczby godzin świadczenia usług.

Aneksami do umów⁴⁵ zawartych z sześcioma lekarzami zatrudnionymi w Centrum Zdrowia Psychicznego Szpitala w oddziałach dla dorosłych zobowiązano ich co prawda do udzielania konsultacji i świadczenia pomocy lekarskiej (również/w godzinach dyżurów) w Oddziale Psychiatrycznym, jednak nie określono w nich wymiaru godzin. W ewidencji godzin udzielonych świadczeń w Oddziale Psychiatrycznym lekarze ci nie figurowali.

(akta kontroli str. Nr 117-154, 234-245, 267-275, 352-355, 906-972, 975-990, 1043-1047, 1286-1333, 1384-1402, 1393-1402, 1460-1464)

Pełnomocnik Zarządu ds. Psychiatrii wyjaśniła, że „w momencie rozpoczęcia okresu funkcjonowania Oddziału zasób kadrowy w części lekarskiej był kompletny. Aktualnie w celu zapewnienia funkcjonowania utworzonego oddziału szpital posiłkuje się personelem pracującym w innych strukturach Centrum Zdrowia Psychicznego. Nadal poszukujemy lekarzy specjalistów psychiatrii dzieci i młodzieży (...) w tak trudnym okresie dla psychiatrii dzieci i młodzieży staramy się zapewnić ciągłość pracy lekarza zasobem, który aktualnie posiadamy. Umowy kontraktowe zawierane z Zarządem CM HCP określają konkretne zadania dla lekarzy pracujących w Oddziale

⁴³ Łączny wymiar godzin pracy lekarzy wynosił 114 godzin

⁴⁴ Na dzień 30 listopada 2022 r. niezgłoszonego do WOW NFZ jako świadczący usługi w Oddziale Psychiatrycznym

⁴⁵ Obowiązujących w okresie od 1 października do 31 grudnia 2022 r.

Psychiatrycznym Dzieci i Młodzieży. Lekarze pełniący dyżury medyczne w Centrum Zdrowia Psychicznego, obejmują całą strukturę Centrum wraz z nowotworzonymi jednostkami. Nie jest to objęte zapisem w umowach kontraktowych”.

(akta kontroli str. 763-766)

Prezes Zarządu wyjaśnił, że „w Oddziale codziennie zapewniamy opiekę lekarską. Ordynator⁴⁶ przebywa w oddziale 3 dni w tygodniu, Zastępca Ordynatora dyżuruje 5 dni w tygodniu jak również jeden rezydent. Trudność związana z pozyskaniem miejsc rezydenckich wiąże się z brakiem akredytacji na prowadzenie specjalizacji w zakresie psychiatrii dzieci i młodzieży.” Ponadto wyjaśnił, że „Aktualne trudności kadrowe związane z brakiem kadry lekarskiej, wiążą się z brakiem lekarzy specjalistów psychiatrii dzieci i młodzieży w całym kraju. (...) Zarząd CM HCP jest na etapie rozmów z lekarzami specjalistami, dotyczącymi współpracy lekarzy specjalistów. Na obecnym etapie udało się skompletować kadrę psychologów oraz psychoterapeutów i kadrę pielęgniarsko-ratowniczą.”

Ordynator Oddziału Psychiatrycznego zeznała m.in., że elastycznie dzieli czas pracy pomiędzy oba oddziały oraz, że nie jest od niej wymagana praca określona liczbą godzin w każdym z nich. Dodała, że z uwagi na sposób zatrudnienia (kontrakt) liczbę godzin pracy ustala według potrzeb.

NIK wskazuje, że rozporządzenie w sprawie świadczeń gwarantowanych ustala wymagany wymiar zatrudnienia lekarzy o określonych specjalnościach, a Szpital nie potrafił wykazać wymiaru zatrudnienia lekarzy w poszczególnych komórkach. Organizacja pracy wymagająca od zatrudnionych lekarzy, aby pełnili opiekę nad pacjentami dwóch oddziałów w tym samym czasie (jak było to w przypadku lekarzy zatrudnionych w Oddziale Psychiatrycznym), nie tylko może powodować niewłaściwe zrealizowanie usługi w świetle umowy zawartej z NFZ ale przede wszystkim nie zapewnia pacjentom właściwego poziomu bezpieczeństwa⁴⁷, a także prawa do uzyskania bez zbędnej zwłoki oczekiwanej informacji o stanie zdrowia. Ze skarg złożonych do Rzecznika Praw Pacjenta wynikało, że rodzice/opiekunowie prawni pacjentów Oddziału Psychiatrycznego nie mogli skontaktować się z żadnym lekarzem na Oddziale w celu uzyskania informacji o stanie zdrowia swojego dziecka. Co więcej sam Rzecznik miał problem z odnalezieniem lekarzy na Oddziale⁴⁸.

(akta kontroli str. 880-883, 678-679, 693-699, 506, 509-510)

3. Szpital nie zapewnił funkcjonowania Izby przyjęć, w części dotyczącej dzieci i młodzieży, w zakresie wynikającym z umowy z WOW NFZ⁴⁹. Zgodnie z tą

⁴⁶ Specjalizacja - Psychiatria dzieci i młodzieży

⁴⁷ W historii choroby pacjenta o numerze księgi rejestrowej 34795/22 w „obserwacjach lekarskich”, 1 grudnia 2022 r. (środa) dokonano wpisu, że podczas dyżuru w obrębie całego szpitala personel pielęgniarski zgłosił brak zabezpieczenia stosowanymi w leczeniu pacjenta podstawowymi lekami – brakowało ich w karcie zleceń. Wskazano, że sytuacja podobna wystąpiła u innych dzieci. Zapisano również wezwanie ostrodyżurów z powodu braków kadrowych w ciągu dnia pracy oddziału.

⁴⁸ Rzecznik wskazał, że personel Oddziału Psychiatrycznego wyjaśnił, że ordynatora nie ma z pewnych przyczyn, ale jest lekarz, który jest „dochodzący” z innego oddziału, na kilka godzin, jednakże jest on w okresie wypowiedzenia. W konsekwencji Rzecznik podjął kontakt z Prezesem Szpitala. Uzyskał informację, że „współpraca z Kliniką nie udała się, dlatego teraz Szpital w inny sposób zabezpiecza pacjentów, na tyle ile mogą. Prezes poinformował Rzecznika, iż chciałby otworzyć w Oddziale miejsca dla lekarzy specjalizujących się w psychiatrii dzieci i młodzieży i prosi o pomoc w kontakcie z Konsultantem Krajowym Psychiatrii Dzieci i Młodzieży.

⁴⁹ Nr 150001771/04/1/0173/0/22/23 o udzielanie świadczeń opieki zdrowotnej opieka psychiatryczna i leczenie uzależnień z 24 sierpnia 2022 r.

umową, z dniem 29 sierpnia 2022 r. Szpital rozpoczął świadczenie usług medycznych w ramach ośrodka wysokospecjalistycznej całodobowej opieki psychiatrycznej - III poziom referencyjny, na którym świadczenia realizowane są m.in. w izbie przyjęć. Zgodnie z rozporządzeniem o świadczeniach gwarantowanych (załącznik nr 8) świadczenia w izbie przyjęć udzielane są całodobowo w trybie nagłym, w tym świadczenia diagnostyczno-terapeutyczne, niezakończone hospitalizacją w oddziale. Tymczasem Izba przyjęć dla dzieci i młodzieży służyła jedynie przyjęciu do Szpitala pacjentów, zakwalifikowanych do hospitalizacji przez lekarzy izby przyjęć innego szpitala, tj. Szpitala Klinicznego im. K. Jonschera w Poznaniu. Z wyjaśnień Prezesa Zarządu wynikało również, że ZRM zostały ustnie poinformowane o nietransportowaniu dzieci podczas interwencji do Szpitala Klinicznego im. K. Jonschera.

Prezes Zarządu wyjaśnił, że „Na spotkaniu z WOW NFZ Prezes Zarządu CM HCP, Konsultant Wojewódzki w Dziedzinie Psychiatrii Dzieci i Młodzieży, Konsultant Krajowy ds. psychoterapii dzieci i młodzieży oraz Dyrektor Szpitala Klinicznego im. K. Jonschera w Poznaniu, podjęli współpracę w ramach pomocy nowotworzonego Oddziału Psychiatrii Dzieci i Młodzieży, w zakresie odciążenia Izby Przyjęć Psychiatrii CM HCP w zakresie dzieci i młodzieży. Ustalono, że do końca 2022 r. dzieci przyjmowane w Oddział CM HCP będą konsultowane w Izbie Przyjęć Psychiatrii Szpitala Klinicznego K. Jonschera i z gotowym planem leczenia wstępnie przewożone w oddział Psychiatrii Dzieci i Młodzieży. Do godziny 22.00 transport zapewniał Szpital Kliniczny, po godzinie 22.00 CM HCP. Aktualnie⁵⁰ przyjęcia pacjentów młodocianych odbywają się na bieżąco, są wolne miejsca, dlatego pacjenci nie są wpisywani w kolejkę oczekujących. Codziennie jest zapewniany lekarz (w Izbie przyjęć). Ponadto Prezes Zarządu wyraził sugestię, aby „Konsultanci Wojewódzcy z dziedziny Psychiatrii Dzieci i Młodzieży przeprowadzali szkolenia dla lekarzy specjalistów psychiatrii dorosłych w zakresie postępowania farmakologiczno-terapeutycznego. To ułatwiłoby kwestię przyjęcia pacjenta młodocianego przez specjalistów psychiatrii dorosłych.

Lekarz zatrudniony w Oddziale Psychiatrycznym w miesiącach sierpień-wrzesień, biorący udział w tworzeniu Oddziału Psychiatrycznego zeznała, że „Ustaliliśmy – w zakresie funkcjonowania Izby przyjęć, że pacjenci będą przyjeżdżali do izby Przyjęć Szpitala Klinicznego na Szpitalnej, tutaj konsultowani i już po badaniu i zakwalifikowaniu do hospitalizacji zostaną skierowani do HCP. Wynikało to z braku personelu w HCP.”

Pielęgniarka Oddziałowa Oddziału Psychiatrycznego wyjaśniła, że „Pacjenci przyjmowani do Oddziału są kwalifikowani do przyjęcia przez Izbę przyjęć Szpitala Klinicznego im. K. Jonschera w Poznaniu. W przypadku pacjentów posiadających skierowanie do Szpitala, ich wstępna kwalifikacja również odbywa się w tamtejszej Izbie przyjęć. Tam następuje ustalenie wstępnego planu leczenia, farmakoterapii i tak zaopatrzeni pacjenci są przyjmowani do Oddziału. Pacjent musi zostać zakwalifikowany w Izbie przyjęć Szpitala Klinicznego, gdyż należy najpierw stwierdzić, czy pacjent nie wymaga leczenia somatycznego. W tym przypadku nie zostanie przekazany do naszego Oddziału. Tylko pacjenci nie cierpiący na choroby somatyczne mogą być hospitalizowani w Oddziale. Z uwagi na przyjętą procedurę – z tego co wiem uzgodnioną przez kierownictwo obu szpitali – nie prowadzimy list oczekujących w Oddziale.”

---

⁵⁰ Wyjaśnień udzielono 10 stycznia 2023 r.

NIK wskazuje, że konieczność przemieszczania się pacjentów pomiędzy szpitalami nie sprzyja dobrostanowi pacjenta, choćby z uwagi na zbędne przedłużanie – i tak stresującego dla dziecka – procesu przyjęcia do szpitala. Ponadto przyjęty w Szpitalu sposób postępowania spowodował, że w Oddziale Psychiatrycznym nie prowadzono listy oczekujących.

(akta kontroli str. 684-689, 763-766, 877-879, 1465-1486, 1488-149-1494)

4. Po dwukrotnym przedłużeniu przez lekarza stosowania przymusu bezpośredniego w formie unieruchomienia dalsze przedłużenia jego stosowania na kolejne okresy, zostały zatwierdzone przez lekarzy nieposiadającymi do tego uprawnień, tj. niebędących lekarzami psychiatrami. Jest to niezgodne z art. 18a ust. 9 ustawy o ochronie zdrowia psychicznego. Wpisy w czterech kartach przymusu⁵¹ bezpośredniego potwierdzają, że przedłużeń dokonywali lekarze nieposiadający żadnej specjalizacji. Jednocześnie w dniach, w których dokonano przedłużenia stosowania przymusu bezpośredniego, jako dyżurni lekarze w Centrum Zdrowia Psychicznego Szpitala wyznaczeni byli lekarze psychiatrzy. Sytuacja ta dotyczyła ośmiu przypadków przedłużenia stosowania przymusu bezpośredniego.

(akta kontroli str. 552-567, 578, 614-634)

Pełnomocnik Zarządu ds. Psychiatrii wyjaśniła, że „Podział dyżurów lekarskich pełnionych w CZP po godzinie 15.00 oraz soboty, niedziele i dni świąteczne wygląda następująco: lekarz specjalista psychiatrii dyżur – Izba przyjęć psychiatrii, lekarz rezydent zabezpieczenie oddziałów. Przedłużanie i ocena przymusów bezpośrednich leży w gestii konsultacji z lekarzem specjalistą obecnym na dyżurze.

(akta kontroli str. 682-683)

NIK wskazuje, że zgodnie z art. 18 a ust. 8 i 9 ustawy o ochronie zdrowia psychicznego, lekarz może przedłużyć stosowanie przymusu bezpośredniego w formie unieruchomienia tylko po osobistym zbadaniu osoby z zaburzeniami psychicznymi. Zatem konsultacja z lekarzem specjalistą w dziedzinie psychiatrii nie może zastąpić osobistego badania.

5. Do 31 grudnia 2022 r. nie przeprowadzono żadnej superwizji w Oddziale Dziennym, co jest niezgodne z lp. 4 pkt 3 ppkt 12) załącznika nr 8 do rozporządzenia w sprawie świadczeń gwarantowanych. Zgodnie z tym przepisem Szpital powinien zapewnić superwizję dla osób udzielających świadczeń: sesja psychoterapii indywidualnej, sesja psychoterapii rodzinnej oraz sesja psychoterapii grupowej; superwizja jest zapewniana co najmniej 12 razy w roku, przy czym w przypadku realizowania tego obowiązku na poziomie minimalnym częstotliwość superwizji w jednym miesiącu nie może być wyższa niż 2, czyli w okresie funkcjonowania Oddziału Dziennego w ramach II poziomu referencyjnego pracownicy powinni mieć możliwość uczestniczenia co najmniej w sześciu superwizjach.

Pełnomocnik Zarządu ds. Psychiatrii wyjaśniła, że „Istnieje możliwość superwizji – Oddział dzienny jak najbardziej ma takie możliwości (jeśli zostanie zaplanowana przez personel, jest możliwa do wykonania).” Ordynator Oddziału Dziennego wyjaśniła, że „nie przeprowadzono spotkań superwizyjnych. Uzyskano zgodę Prezesa na sfinansowanie superwizji w Oddziale Dziennym dla Dzieci i Młodzieży,

---

⁵¹ Księga główna nr 38725/22, 47869/22, 49570/22 oraz BW

jednak zaproponowany superwizor nie podjął się współpracy. Prowadzone są kolejne rozmowy z superwizorami, którzy mogą podjąć się superwizji oddziału.”

Psychoterapeuci zatrudnieni w Oddziale Dziennym wyjaśnili, że „aktualnie superwizje realizowane są przez pracowników prywatnie, z własnych środków finansowych poza miejscem pracy. Podjęte zostały działania mające na celu organizację superwizji w ramach pracy na Oddziale Dziennego pobytu dla Młodzieży”.

(akta kontroli str. 661, 758, 1078-1080)

6. W Szpitalu za lata 2020-2021 nie sporządzono sprawozdań MZ-15 (Sprawozdanie z działalności jednostki leczenia ambulatoryjnego dla osób z zaburzeniami psychicznymi, osób uzależnionych od alkoholu oraz innych substancji psychoaktywnych), MZ-11 (Sprawozdanie o działalności i pracujących w ambulatoryjnej opiece zdrowotnej) oraz MZ-89 (Sprawozdanie o specjalistach pracujących w podmiotach wykonujących działalność leczniczą). Obowiązek składania danych wskazanych w ww. formularzach wynika z art. 30 ust. 1 pkt 3 ustawy z dnia 29 czerwca 1995 r. o statystyce publicznej⁵², zgodnie z którym podmioty gospodarki narodowej⁵³ są obowiązane m.in. do przekazania nieodpłatnie danych dotyczących prowadzonej działalności i jej wyników zgodnie z programem badań statystycznych statystyki publicznej.

Prezes i V-ce Prezes Zarządu wyjaśnili, że: „na portalu ssoz.ezdrowie.gov.pl brak jest dostępu do tego typu sprawozdań. Z informacji uzyskanych przez administratora portalu, taka możliwość będzie miała miejsce dopiero w 2023 r.”.

(akta kontroli str. 854-857, 974)

NIK podkreśla, że obowiązek złożenia tych sprawozdań istniał w całym okresie objętym kontrolą⁵⁴. Dane te należy przekazać elektronicznie za pomocą Systemu Statystyki w Ochronie Zdrowia, w którym niezbędne jest utworzenie konta dla podmiotu. Podstawą do zwolnienia z obowiązku sprawozdawczego może być tylko i wyłącznie odpowiedni wpis w księdze rejestrowej z informacją o zawieszeniu, lub zaprzestaniu działalności podmiotu zobowiązanego.

Ponadto odmowa wykonania obowiązku sprawozdawczego oraz przekazanie danych po upływie oznaczonego terminu podlega karze grzywny (art. 57 i 58 ustawy o statystyce publicznej).

IV. Uwagi i wnioski

W związku ze stwierdzonymi nieprawidłowościami, Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 ustawy o NIK, wnosi o podjęcie działań w celu zapewnienia:

Wnioski

1. przedłużania po raz trzeci i kolejny stosowania wobec pacjentów przymusu bezpośredniego wyłącznie przez lekarza psychiatrę po przeprowadzeniu osobistego badania pacjenta;

⁵² Dz.U. 2022 poz. 459, ze zm., dalej: ustawa o statystyce publicznej.

⁵³ Podmiot gospodarki narodowej to m.in. osoba prawna, prowadząca działalność gospodarczą – art. 2 pkt 11 ustawy o statystyce publicznej

⁵⁴ Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 25 września 2020 r. w sprawie Programu badań statystycznych statystyki publicznej na rok 2021 (Dz. U. poz. 2062 ze zm.).

2. zatrudnienia w Oddziale Dziennym i Oddziale Psychiatrycznym lekarzy o wymaganych specjalnościach i w wymaganym wymiarze oraz zapewnienia możliwości rozliczania stanu zatrudnienia;
3. zatrudnienia w Poradni Zdrowia Psychicznego dla Dzieci i Młodzieży personelu na poziomie umożliwiającym jej funkcjonowanie;
4. funkcjonowania Izby przyjęć dla dzieci i młodzieży w pełnym wymaganym zakresie i umożliwienia pacjentom umawiania hospitalizacji na podstawie skierowań bezpośrednio w HCP z pominięciem innych podmiotów;
5. przeprowadzania superwizji dla personelu Oddziału Dziennego w wymaganej liczbie i częstotliwości,
6. realizowania obowiązków sprawozdawczych wynikających z Programu Badań Statystycznych.

Uwagi Najwyższa Izba Kontroli nie formułuje uwag.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora Delegatury NIK w Poznaniu. Prawo zgłaszania zastrzeżeń, zgodnie z art. 61b ust. 2 ustawy o NIK, nie przysługuje do wystąpienia pokontrolnego zmienionego zgodnie z treścią uchwały w sprawie zastrzeżeń.

Obowiązek
poinformowania
NIK o sposobie
wykonania wniosków

Zgodnie z art. 62 ustawy o NIK należy poinformować Najwyższą Izbę Kontroli, w terminie 21 od otrzymania wystąpienia pokontrolnego, o sposobie wykonania wniosków pokontrolnych oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań.

W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

Poznań, 23 stycznia 2023 r.

Najwyższa Izba Kontroli
Delegatura w Poznaniu

podpis

Kontroler
Joanna Piasecka-Girguś
starszy inspektor k.p.

Dyrektor
Karolina Wirszyć-Sitkowska
p.o. Dyrektor Delegatury NIK
w Poznaniu

.....

podpis